DOI : https://doi.org/10.5281/zenodo.18813021 ମୂଳ ପ୍ରବନ୍ଧ

ହିନ୍ଦୁ ମୁସଲିମ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ବାର୍ତ୍ତାବହ ମୋଗଲ ତାମସା

ଦେବବ୍ରତ ପାଢ଼ୀ

ସଂକ୍ଷିପ୍ତସାର:

ମୋଗଲ ତାମସା ହେଉଛି ଲୋକକଳାର ବହୁ ପୁରାତନ ନାଟ୍ୟକଳା। ହିନ୍ଦୁ ଓ ମୁସଲମାନ ମଧ୍ୟରେ ସଦ୍‌ଭାବ ସ୍ଥାପନ ପାଇଁ ଏହି କଳାର ସୃଷ୍ଟି। ୧୭୦୦ ମସିହା ପ୍ରାରମ୍ଭ ସମୟରେ ଓଡ଼ିଶା ଯେତେବେଳେ ବଙ୍ଗ ଅଧିବେଶନରେ ଥିଲେ ସେହି ସମୟରେ ଶାସନର ଭାର ମୁର୍ସିଦ୍ କୁଲିଙ୍କ ହାତରେ ଥିଲା। ସେ ଥିଲେ ଜଣେ ଉଦାରବାଦୀ ଶାସକ। ଔରଙ୍ଗଜେବଙ୍କ ସମୟରେ ଯେଉଁ ହିନ୍ଦୁ ବିରୋଧୀ ନୀତି ପ୍ରଚଳନ ଥିଲା ସେ ତାହାକୁ ବନ୍ଦ କରାଇଥିଲେ। ଏହାସହ ଉଭୟ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ମଧ୍ୟରେ ସଦ୍‌ଭାବ ସ୍ଥାପନ ପାଇଁ ପ୍ରଥମେ ଉଦ୍ୟମ କରିଥିଲେ। ଏହି ଉଦ୍ୟମର ଫଳସ୍ୱରୂପ ରଚନା କରାଯାଇଥିଲା ମୋଗଲ ତାମସା। ବଂଶୀବଲ୍ଲଭ ଗୋସ୍ୱାମୀ ୧୭୨୮ ମସିହାରେ ମୋଗଲ ତାମସା ଲେଖିଥିଲେ ବୋଲି ଜଣାଯାଏ। ଏହା ଥିଲା ହାସ୍ୟୋଦ୍ଦିପଦୀ ମନୋରଞ୍ଜନଧର୍ମୀ ନାଟକ। ଏହା ଥିଲା ଉଭୟ ହିନ୍ଦୁ ଓ ମୁସଲମାନ ଧାର୍ମିକ ପରମ୍ପରାର ଜୟଗାନ କରିବା। ୧୯୬୬ ମସିହାରେ ଭଦ୍ରକ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟରେ କୃଷ୍ଣଚରଣ ବେହେରା ଅଧ୍ୟାପକ ଥିଲେ। ସେହି ସମୟରେ ମୋଗଲ ତାମସାର କଳାକାରମାନେ ମନେ ରଖିଥିବା ସଂଳାପକୁ ଲେଖିବା ସହିତ ତାଳପତ୍ରରେ ଲିଖିତ ଥିବା ସଂଳାପକୁ କାଗଜରେ ଲେଖାଇ ଥିଲେ। ଏହି ନୂତନ ଉଦ୍ୟମ ଯୋଗୁ ୨୫୦ ବର୍ଷର ପୁରୁଣା ଲୋକକଳା ଆଜି ମଧ୍ୟ ଭଦ୍ରକ ଅଞ୍ଚଳର ସଂସ୍କୃତି ଭାବେ ପରିଚିତ।

ପ୍ରମୁଖ ଶବ୍ଦାବଳୀ:

ମୋଗଲ ତାମସା, ପାଣ୍ଡୁଲିପି, ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ, ସମ୍ପ୍ରଦାୟ, ଜମିଦାର।

ମୋଗଲ ତାମସାର ରଚୟିତା ବଂଶୀବଲ୍ଲଭ ଗୋସ୍ୱାମୀ। ରଚନାକାଳ ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷଭାଗ। ହିନ୍ଦୁ ମୁସଲମାନ ମୈତ୍ରୀଭାବ ମୋଗଲ ତାମସା। ବଂଶୀବଲ୍ଲଭଙ୍କ ପିତା ସତ୍ୟନାରାୟଣ ଗୋସ୍ୱାମୀ, ମାତା ସତ୍ୟବତୀ। ପିତାମାତାଙ୍କର ତୃତୀୟ ସନ୍ତାନ ଥିଲେ ବଂଶୀବଲ୍ଲଭ। ବଡ଼ଭାଇଙ୍କ ପରି ବଂଶୀବଲ୍ଲଭ ପଣ୍ଡିତ ନଥିଲେ। ଦୈବୀକୃପାରୁ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ବୋଲି ଶୁଣିବାକୁ ମିଳେ। ତାଙ୍କ ରଚିତ ତାମସା ଗୁଡ଼ିକ ହେଉଛି ଭିଲ୍ ତାମସା, ମୋଗଲ ତାମସା, ରାଧାକୃଷ୍ଣ ତାମସା, ଚଉଡ଼ା ତାମସା, ଯୋଗୀ ତାମସା, 'କୀର ତାମସା, ଲେନିନ୍ ମିଜାବାଈ ତାମସା। ବଂଶୀବଲ୍ଲଭଙ୍କ ରଚିତ ମୋଗଲ ତାମସା ୧୯୬୬ ମସିହାରେ ଗବେଷକ କୃଷ୍ଣଚରଣ ବେହେରାଙ୍କ

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧକୁ ଅନ୍‌ଲାଇନରେ ପଢିବାପାଇଁ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତୁ
Quick Response Code:
Available online at : https://pracheenews.com/
DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.18813021
Article No - BPP00388

ଯୋଗାଯୋଗ :
ଦେବବ୍ରତ ପାଢୀ, ଗବେଷକ, ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ
ରେଭେନ୍ସା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, କଟକ
Email:debabaratapadhi1997@gmail.com
ORCID ID: https://orcid.org/0009-0009-4845-2536

This is an open access journal, and articles are distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial Share Alike 4.0 License, which allows others to remix, tweak, and build upon the work non commercially, as long as appropriate credit is given and the new creations are licensed under the identical terms.

For reprints contact: *pracheepatrika@rediffmail.com*

ପ୍ରାପ୍ତି	ସମୀକ୍ଷିତ	ଗୃହୀତ	ପ୍ରକାଶିତ
୧୪.୧୦.୨୦୨୫	୧୩.୧୧.୨୦୨୫	୨୬.୧୨.୨୦୨୫	୧.୦୧.୨୦୨୬

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧକୁ କିପରି ଉଦ୍ଧୃତ କରିବେ : ପାଢୀ, ଦେବବ୍ରତ; ୨୦୨୬। ହିନ୍ଦୁ ମୁସଲିମ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ବାର୍ତ୍ତାବହ ମୋଗଲ ତାମସା। ବାସ୍ତବତାର ପରିପ୍ରକାଶ ପ୍ରାଚୀ। ଭାଗ :୧୧, ସଂଖ୍ୟା : ଟ, ପୃଷ୍ଠା : ୫୨-୫୫।

ଦ୍ୱାରା ସମ୍ପାଦିତ ହୋଇ ପୁସ୍ତକ ଆକାରରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଅଛି। ମୋଗଲ ତାମସାର ଦ୍ୱିବିଧ ରୂପ ରହିଥିଲା। (୧) ବାଦଶାହୀ ମୋଗଲ, (୨) ସୌଦାଗରୀ ମୋଗଲ। ସୌଦାଗରୀ ମୋଗଲର ପାଣ୍ଡୁଲିପି ଦୁଷ୍ପ୍ରାପ୍ୟ। ବାଦଶାହୀ ମୋଗଲର ପାଣ୍ଡୁଲିପି ପ୍ରାପ୍ତ ହେଉଛି। ପ୍ରାପ୍ତ ହେଉଥିବା ପାଣ୍ଡୁଲିପି ଗୁଡ଼ିକ ସାଧାରଣ କାଗଜ ବା ବାଲି କାଗଜରେ ଲିପିବଦ୍ଧ। ପାଣ୍ଡୁଲିପିଗୁଡ଼ିକ ଭଦ୍ରକର ସହୁିଆ, କୁଆଁସ, ସାହାସପୁର, କାନୁଗଞ୍ଜ ଅଞ୍ଚଳରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ଏବଂ ଏହି ଅଞ୍ଚଳ ମଧ୍ୟ ମୋଗଲ ତାମସାର ଅଭିନୀତ ସ୍ଥଳ। ମୋଗଲ ତାମସା ଅଭିନୟର କ୍ଷେତ୍ର ହେଉଛି ମୁକ୍ତ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ। ବିଶେଷ କରି ଶିବ ମନ୍ଦିର ପ୍ରାଙ୍ଗଣ ଏଥିପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ। ତିନି ପାଖରେ ଦର୍ଶକ ବସନ୍ତି ଏବଂ ଅଭିନେତାଙ୍କର ଜୀବନ୍ତ ଅଭିନୟକୁ ଉପଭୋଗ କରନ୍ତି। ମଞ୍ଚ ଉପରେ ମିର୍ଜା ସାହେବଙ୍କ ବସିବା ପାଇଁ ସିଂହାସନଟିଏ ରହିଥାଏ। ସିଂହାସନକୁ ବିଭିନ୍ନ ରଙ୍ଗର ମଖମଲ କପଡ଼ାରେ ସଜା ଯାଇଥାଏ ଓ ଫୁଲ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥାଏ। ସିଂହାସନ ସାମ୍ନାରେ ଅଳ୍ପ ସ୍ଥାନ ଅଭିନୟ ପାଇଁ ଛାଡ଼ି ଦିଆଯାଏ। ପୂର୍ବେ ମୋଗଲ ତାମସାରେ ମହମବତୀ ଲଗାଇ ଅଭିନୟ କରାଯାଉଥିଲା। କିନ୍ତୁ ଆଜି ସମୟ ବଦଳିଛି ସମୟ ସହିତ ତାଳ ଦେଇ ମୋଗଲ ତାମସାର ରୂପ ମଧ୍ୟ ବଦଳିଛି। ମହମବତୀର ସ୍ଥାନ ନେଇଛି ବିଜୁଳିବତୀ ଏବଂ ବିଜୁଳିର ବ୍ୟବହାର ନାଟକକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଚିତ୍ତାକର୍ଷକ କରିଛି□। ମୋଗଲ ତାମସା ଅଭିନୟ ପୂର୍ବରୁ ଉଚ୍ଚ ସ୍ୱରରେ ଢୋଲ, କାହାଳୀ, ଯୋଡ଼ି ନାଗରା ବଜାଯାଏ। ବଜାଇବାର ମୁଖ୍ୟ କାରଣ ହେଉଛି ଦର୍ଶକଙ୍କୁ ଆକର୍ଷିତ କରିବା। ମୋଗଲ ତାମସାର ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ ହେଉଛି ଏହା ହିନ୍ଦୁ ଆଉ ମୁସଲମାନ ସଂସ୍କୃତିର ବାର୍ତ୍ତାବହ। ଉଭୟ ସଂପ୍ରଦାୟର ଲୋକ ଏଥିରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତି। ପ୍ରଥମେ ନାରୀ ଭୂମିକାରେ ପୁରୁଷ ଅଭିନୟ କରୁଥିଲେ। ବର୍ତ୍ତମାନ ସିଧାସଳଖ ନାରୀମାନେ ଅଭିନୟ କଲେଣି। ଚୋପଦାର, ମିର୍ଜା ସାହେବ, ଭେସ୍ତି ଖାଲା, 'ରରାସ୍, ତୋତି ବରଦାର ଆଦି ଚରିତ୍ର ମୁସଲମାନୀ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧିଥାନ୍ତି। ଜମିଦାରଙ୍କ ବୈଷ୍ଣବ ବେଶ, ଗଉଡୁଣୀ ହିନ୍ଦୁ ନାରୀ ବେଶ ହୋଇଥାଏ। ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ଚରିତ୍ର ନୃତ୍ୟରେ ନିପୁଣ। ମୋଗଲ ତାମସା ଏକ ହାସ୍ୟ ରସାତ୍ମକ ନାଟକ କାରଣ ଏହାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଚରିତ୍ର ସେମାନଙ୍କର ଅଭିନୟ ଏବଂ ସଂଳାପ ହାସ୍ୟରସର ପ୍ରମୁଖ ଉପାଦାନ। ପ୍ରଥମେ ଆସରୱାଲା, ଗାୟକ ଏବଂ ବାଦ୍ୟକାରଙ୍କ ମିଳିତ କଣ୍ଠରେ ଶିବ ବନ୍ଦନା କରାଯାଏ।

"ଜୟେ ଜୟେ ଗର୍ଭେଶ୍ୱର ଭୋଲା
ବୃଷଭ ସୱାରେ ବାଘମ୍ବର ପୈରୋ ଜୟେ ଗର୍ଭେଶ୍ୱର ଭୋଲା।
ବଲେ ଆସନ ଭଭୂତ ଭୂଷନ ଖାୟେତ ଭାଙ୍ଗ୍ କି ପ୍ୟାଲା ॥
ବାଗେ ହାତେ ତ୍ରିଶୁଲ ଲିୟେ ନାଚେ ତ ଭୂତ ବେତାଲା।
ବଲ୍ଲଭ ବୋଲେତ ହେ ଶିବ ଶଙ୍କର ଆପ ହି ଜଗତ ଉଜାଲା ॥"

ଏହାପରେ ଦୁଇ ମୁଖ୍ୟ ଚରିତ୍ର ଚୋପଦାରଙ୍କର ପ୍ରବେଶ ହୋଇଥାଏ। ଦୁଇଜଣ ଚୋପଦାର ମିର୍ଜା ସାହେବଙ୍କ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିଶ୍ୱସ୍ତ। ନାଟକର ଆରମ୍ଭରୁ ଏହି ଦୁଇଟି ଚରିତ୍ର ମଞ୍ଚରେ ରହି ନାଟକଟିକୁ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗତିଶୀଳ କରାଇଥାନ୍ତି। ମିର୍ଜା ସାହେବଙ୍କ ସମସ୍ତ ଆଦେଶ ପାର୍ଶ୍ୱ ଚରିତ୍ରକୁ କହିବା ଆଳରେ ଦର୍ଶକଙ୍କୁ ଜଣାଇ ଦେଇଥାନ୍ତି। ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଭାବେ ନାଟକର ଆରମ୍ଭ ଏହି ଚୋପଦାରଙ୍କ ସଂଳାପରେ ହିଁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥାଏ।

"ଦବେ ଯାଓ। ଦବେ ଯାଓ। ଦବେ ଯାଓ। ଦବେ ଯାଓ।
ଦବେ ଖଡ଼େ ହୋ! ହଟ୍ ଖଡ଼େ ହୋ! ଅଦବ ଦବା।"

ଏହାପରେ ଚୋପଦାରମାନେ ମିର୍ଜା ସାହେବଙ୍କୁ ସଲାମ୍ କରି ହାସ୍ୟକର ସଂଳାପ ପ୍ରୟୋଗରେ ଦର୍ଶକଙ୍କ ମନୋରଞ୍ଜନ କରିଥାନ୍ତି। ଏହାପରେ ଭେସ୍ତି ନାମକ ଚରିତ୍ରକୁ ମଞ୍ଚକୁ ମିର୍ଜା ସାହେବଙ୍କ ଆଦେଶରେ ଚୋପଦାରମାନେ ଡାକିଛନ୍ତି।

ଭେସ୍ତି ବଲେ ଡାକୁଛ ନକିବଜୀ
(ବାବୁ) ଆମି ବିଷମ ଫେରେ ପଡ଼େଛି।
ମଶକ ଆମାର ଛିଲ ଯେ ବାଂଧା
ଇନ୍ଦୁରେ ତାୟ କରେଛେ ଛାନ୍ଦା
ଜଲ୍ ଆନ୍ ତେ ଗେଲେ ବୟେ ପଡ଼େ
ପଥେ ବସେ କାନ୍ଦିତେଛେ।

ପାଣି ମସକ୍ (ପାତ୍ର) ଓ ଅତର ଦାନି ଧରି ନୃତ୍ୟ ସହିତ ନିଜର ଗୀତ ମାଧ୍ୟମରେ ମିର୍ଜା ସାହେବଙ୍କୁ ସୂଚାଇ ଦେଇଛି ଯେ ମସକ୍ ବା ପାତ୍ରଟି ଭାଙ୍ଗି ଯିବାରୁ ଏଠାକୁ ପାଣି ଆଣିବା ବିଳମ୍ବ ହେଲା। ନୂଆ ମସକ୍ କିଣିବା ପାଇଁ ମିର୍ଜା ସାହେବଙ୍କ ଠାରୁ ୧୦୦ ଟଙ୍କା ନେଇଛି। ଲାଲଦୀଘି ଓ ଗଙ୍ଗାରୁ ପାଣି ଆଣିବାକୁ ଅସମର୍ଥ ହୋଇ ଶେଷରେ ଗୋଳତାଳାରୁ ପାଣି ଆଣି ମିର୍ଜାଙ୍କର ତୃଷା ନିବାରଣ କରିଛି। ଏହି ଭେସ୍ତିର ସଂଳାପ ବଙ୍ଗାଳୀ ଓ ଉର୍ଦ୍ଦୁ ଭାଷାରେ ଆମେ ଦେଖିବାକୁ ପାଇବା। ଏହାପରେ ମଦ ନିଶାରେ ଢଳିଢଳି ମଞ୍ଚ ଉପରକୁ ପ୍ରବେଶ କରିଛି ଝାଡୁୱାଲା।

"କୋନ୍ ବୁଲଓ୍ୱେ ଝାଡୁଓ୍ୱାଲା ଓ ଲାଲା
ମେଁ ତୋ ହୁଁ ବୁନିଆଦିଓ୍ୱାଲା
ମଦ୍ ତାଡ଼ି ମେ ଗାଞ୍ଜାଖାୟା ଭାଙ୍ଗ୍ ଚୁବି ଚଣ୍ଡ୍ ପିୟା
ନିଶା ଜୋର୍ ସେ ହୁଆ ଭରା ଦିଲ୍ ମେରା।"

ଏହାପରେ ମିର୍ଜା ସାହେବଙ୍କ ଠାରୁ ୫୦ ଟଙ୍କା ବଇନା ନେଇ ମହାଦେବଙ୍କ ଭଜନ ଗାଇ ଗାଇ ଝାଡୁଓ୍ୱାଲାର ପ୍ରସ୍ଥାନ। ପରବର୍ତ୍ତୀ ଚରିତ୍ର ହେଉଛି 'ଫରରାସ' ଯେ କି ହାତରେ ମଦ ବୋତଲ, କାନ୍ଧରେ ତଉଲିଆ ବିଛଣା ସଜ କେତେକ ଘେନି ମଞ୍ଚରେ ପ୍ରବେଶ। ଚୋପଦାର ଓ ମିର୍ଜା ସାହେବଙ୍କ ଆଦେଶରେ ମିର୍ଜା ସାହେବଙ୍କ ପାଇଁ ବିଛଣା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିସାରି ମହାଦେବଙ୍କ ଗୁଣଗାନ ଓ ଫରରାସର ପ୍ରସ୍ଥାନ।

"ପାୟ ଟଲେ ଟଲେ ଢଲେ ପଡ଼େ ଓଇତ ବଡ଼ ମଜା
ଏକ ପଇସାର ମଦ କିନେ ଖେୟେ ଚିଲାମ ଛତିଶ ଜନେ।
ଆଦ ପଇସାର ପୋଟଲ କିନେ କରେ ଛିଲାମ୍ ଭାଜା
ନର୍ଦ୍ଦମାତେ ଶୁୟେ ଥାକି ହଜାର ଟାକାର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖି।
ଜମରାଜା କେ ଫାଙ୍କି ଦିଏ ଆମି ହଲାମ୍ ରାଜା।"

ଆସର୍ଓ୍ୱାଲାର ପ୍ରଶ୍ନ କ୍ରମେ ମିର୍ଜା ସାହେବଙ୍କ ଚାକରମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ଜଣାପଡ଼େ। ଦେଓ୍ୱାନ, ନାଓ୍ୱେବ ଦେଓ୍ୱାନ, ସୁବେଦାରାନ, ଜମିଦାରାନ, ଜମାଦାରନ୍, ଗୁମାସ୍ତା, ଛୋଟି ଦରବାର, ମୋଟି ଦରବାର, ଝାଡୁ ଦରବାର, ପଙ୍ଖା ଦରବାର, ହୁକା ଦରବାର, ତେଲେଙ୍ଗା ସିପାୟନ୍, ଓଲନ୍ଦାଜାନ୍, ବରକାନ୍ଦାଜାନ୍, ସର୍ବରାକାନ୍ ପିୟାଦାରାନ୍, ସିରସ୍ତାଦାରାନ୍, ପେସ୍କାରନ୍, ନାଜରାନ, ଓଗେରାନ୍ ଗରିଦ୍। ଏଥିରୁ ତତ୍କାଳୀନ ମୋଗଲ ସାହେବଙ୍କର ବିଳାସିତ ଜୀବନ ସମ୍ପର୍କରେ ଆମେ ଜାଣିବାକୁ ପାଉ।

ଏହାପରେ ମିର୍ଜା ସାହେବ କେତେ ବହି ପଢ଼ିଛନ୍ତି, କେତେ ପଶୁପକ୍ଷୀ ତାଙ୍କ ନିକଟରେ ଅଛନ୍ତି, ତାଙ୍କର କେତେ ବଗିଚା ଅଛି ସେ ବିଷୟରେ ସୂଚନା ଦିଆଯାଇଛି। ପରବର୍ତ୍ତୀ ପାର୍ଶ୍ୱ ଚରିତ୍ର ହେଉଛି ହୁକାଓ୍ୱାଲା।

ଚଲ ଗାଞ୍ଜା ଖୋର୍
ଏକ ଚିଲମ ହୟେନା ମଜା
ଦୁଇ ଚିଲାମେ ଶରୀର ତାଜା
ତିନ୍ ଚିଲମେ ମଦନମୋହନ
ଚାର ଚିଲମେ ନରେଶ୍ୱର।

ହୁକାଓ୍ୱାଲା ପରେ ପଙ୍ଖାଓ୍ୱାଲାକୁ ମଞ୍ଚକୁ ଡକାଯାଇଛି। ପଙ୍ଖାଓ୍ୱାଲା ସହ ଜଣେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ଥିବା ଗୀତ ଗାଇ ଗାଇ ପ୍ରବେଶ।

ମୁଝେ ପଙ୍ଖାଓ୍ୱାଲା ପଙ୍ଖାଓ୍ୱାଲା କୋନ୍ ଫୁକାରା
ପଙ୍ଖାକୋ ମେ ଛୋଡ଼କେ ବାବୁ
ଗୟା ଥା ବେସୋରା।

ଏହାପରେ ଭାଟ ଚରିତ୍ର ଆସି ମା କାଳୀ, ମା ଭବାନୀଙ୍କର ବନ୍ଦନା ଗାଇ ମିର୍ଜାଙ୍କୁ କିଛି ଟଙ୍କା ମାଗି ଯାଇଛି। ଏହାପରେ ଚାରିଜଣ ଶିଖ୍ ଗୁରୁ 'ନାନକ' ଦୁଇଖଣ୍ଡ କାଠି ଧରି ବଜାଇ ବଜାଇ ଆସିବେ। ପାଞ୍ଚଶହ ଟଙ୍କା ନେଇ ମିର୍ଜା ସାହେବଙ୍କୁ ସଲାମ କରି ପ୍ରସ୍ଥାନ। ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଦପ୍ତର କିଛି ବହି ଧରି ପ୍ରବେଶ କରିଛି। ଏହାପରେ ଚଟନିଓ୍ୱାଲାର ପ୍ରବେଶ ଓ ପ୍ରସ୍ଥାନ। ତୋତି ପିଞ୍ଜରାବଦ୍ଧ ପକ୍ଷୀ ସାଙ୍ଗରେ ମଞ୍ଚରେ ପ୍ରବେଶ।

ଏହାପରେ ଜମିଦାର, ବାରିକ ମଧୁ, ଗୁମାସ୍ତାଙ୍କର ଏକା ସାଙ୍ଗରେ ମଞ୍ଚକୁ ପ୍ରବେଶ। ଜମିଦାରଙ୍କ ଖନା ଭାବରେ ସଂଳାପ, ଗୁମାସ୍ତାଙ୍କର ବ୍ୟଙ୍ଗ ସଂଳାପ ଦର୍ଶକଙ୍କ ମୁହଁରେ ହସ ଫୁଟାଏ। ଶେଷରେ ସବୁଠାରୁ ଆକର୍ଷଣୀୟ ଚରିତ୍ର ଗଉଡୁଣୀ ଦହି ହାଣ୍ଡି ନେଇ ମଞ୍ଚରେ ପ୍ରବେଶ। ବିଭିନ୍ନ ଢଗ ଢମାଳି ଓ ଗୀତରେ ଗଉଡୁଣୀ ଦର୍ଶକଙ୍କ ମନକୁ କାନିରେ ଗଣ୍ଠି ପକାଇ ବାନ୍ଧି ରଖେ। ଜଣେ ହିନ୍ଦୁ ନାରୀ ପର ପୁରୁଷକୁ ଛୁଇଁବା ମହାପାପ। ମିର୍ଜା ସାହେବ୍ ଗଉଡୁଣୀ ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହେଲେ ମଧ ନିଜକୁ ମୋଗଲ ପାଖରେ ସମର୍ପି ଦେବାକୁ ଟିକେ ହେଲେ ରାଜି ହୋଇନାହିଁ।

"ପଶ୍ଚିମେ ଯଦି ସେ ଭାନୁ ଉଇଁବ
ପର୍ବତେ ଶିଖେ କୁମୁଦ ଫୁଟିବ
ପାଣିରେ ପ୍ରଦୀପ ଯେବେ ଜଳିବ
ତେବେ ସେ ଯବନ ମୋତେ ଛୁଇଁବ।"

ଦୁଧଦହି ଭାଣ୍ଡ ଘେନି ଗଉଡୁଣୀର ପ୍ରସ୍ଥାନ ପରେ ପରେ ମିର୍ଜା ସାହେବଙ୍କର ମଧ ପ୍ରସ୍ଥାନ। ଗାୟକ ବାଦ୍ୟକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଶିବ ବନ୍ଦନା ଗାନ। ସ୍ଥାନ ବିଶେଷରେ ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କର ବେଶ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ। ଆଜିର ଯାତ୍ରା ଜଗତର

ଯେଉଁ ହିନ୍ଦୀ ସଂଳାପ ପ୍ରୟୋଗ ହେଉଛି ତାହା ଏହି ମୋଗଲ ତାମସାର ପ୍ରଭାବ ବୋଲି ମନେହୁଏ। କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଭାଷା ଓ ସଂସ୍କୃତିର ମିଳନରେ ମୋଗଲ ତାମସା ଆଜି ମଧ୍ୟ ନିଜର ସ୍ଥିତି ବଜାୟ ରଖିଛି।

ସହାୟକ ଗ୍ରନ୍ଥସୂଚୀ :

୧. ମୋଗଲ ତାମସା - ବେହେରା କୃଷ୍ଣଚରଣ, ଭାଗବତ ପ୍ରେସ୍, କଚେରୀ ରୋଡ୍, ଭଦ୍ରକ, ୧୯୬୬

୨. ମୋଗଲ ଓଡ଼ିଶା ଇତିହାସ ଓ ସଂସ୍କୃତି - ରାୟ ଭବାନୀଚରଣ, ବିଦ୍ୟାପୁରୀ, ବାଲୁବଜାର, କଟକ-୭୫୩୦୦୨, ୧୯୮୯

୩. Mughal Tamasha : A Distinctive Folk Dramaric Tradition of Odisha - Sahoo Abhijeet, Maharana Kumar Prashant, Europian Academic Research, Vol-II, Issue-II, Feb. 2015

୪. Mughal Tamasha (Insolvent specimen of Folk Theater Bhadrak District Odisha)-Nayak Umesh Chandra, International Journal of Current Research, Vol-14, Issue-5, pp-21431-21434, May-2022.

❖ ❖ ❖